

European Court for rescission of the decision on allocation between Member States of the 120 thousand illegal immigrants. Robert Fico applied for the need to accelerate the establishment of the European Border and Coast Guard. In January 1, 2016 the country had formed a special police group "Grad" for the protection of the external borders of the Schengen area. In May 2016 the Foreign Minister of Slovakia M. Lajcak said that the country would reconsider its relations to the distribution of the refugees but it would insist on taking only well-skilled workers.

Robert Fico's initiative on protecting EU borders and the creation of a common EU army was supported by the Prime Minister of the Czech republic, B. Sobotka. In October 2015, he reported on simplifying procedures for Ukrainian employment in the country because it is considered to it necessary to invite foreign experts - primarily from relatives in culturally countries. The Czech government opposed the forced distribution of illegal refugees in the EU.

At the end of August 2015, the President of Poland, A. Duda said his country was ready to accept new immigrants from the Middle East and North Africa. In April 2016, Seimas adopted amendments to the Law "On protection of refugees." They expected to check the migrants the question of a possible threat to national security. The leadership refused both refugee accommodation options, offered by the European Commission. However, in April 2016 the political party "Law and Justice" supported the simplification of the citizenship holders "Polish Card".

Thus, the Visegrad countries show the unity in resolving the issues of migration crisis in Europe. Slovakia and Hungary have the most categorical position. Poland and the Czech Republic aim at simplifying the procedure for acceptance of refugees from countries, closed to the mental and cultural terms, including Ukraine.

Key words: migration, refugees, the European Union, the Visegrad Four, quotas, security.

УДК 32.001(470+571)

В. В. ПЕТРОВ

ВОЄННО-ПОЛІТИЧНА ДОКТРИНА ВОЛОДИМИРА ПУТІНА ЯК «ПРАГМАТИЧНА» СПРОБА ВІДНОВЛЕННЯ ВЕЛИКОДЕРЖАВНОЇ РОСІЇ: ЗАГРОЗИ Й ВИКЛИКИ ДЛЯ УКРАЇНИ ТА ЗАХІДНОГО СВІТУ

Остання наразі українська модернізаційна проєвропейська Революція на Майдані додатково акселерувала радикальний кремлівський зсув, який характеризується зміною, починаючи від 2008 року, модернізаційного тренду на

© Петров Валентин Володимирович – кандидат політичних наук, доцент кафедри Національної академії Служби безпеки України

контрмодернізаційний. Протидія цьому небезпечному тренду включно з методами збройної оборони є обов'язковою передумовою успішної модернізації України та її інтеграції до західних структур.

У статті проаналізовані оцінки російськими та західними експертами «доктрини Путіна» й «української кризи» у їх тісному взаємозв'язку та взаємодії. Здійснена спроба класифікації цих оцінок, які варіюють залежно від ідеологічної приналежності експерта, його ангажованості/неангажованості в медійно-ідеологічні та інформаційно-психологічні операції періоду нової «холодної війни», мотивів його участі/неучасті в операціях подібного татунку, які наразі проводять західні друзі України або її вороги.

Ключові слова: модернізація, контрмодернізація, воєнна доктрина, Доктрина Путіна, суверенна демократія.

Петров В. В. Военно-политическая доктрина Владимира Путина как «прагматическая» попытка восстановления великодержавной России: угрозы и вызовы для Украины и западного мира

Последняя на сегодня украинская модернизационная проевропейская Революция на Майдане придала дополнительное ускорение радикальному изменению политики Кремля, которая характеризуется заменой, начиная с 2008 года, модернизационного тренда на контрмодернизационный. Противодействие этому опарному тренду, включая методы вооруженной обороны является необходимым условием успешной модернизации Украины и ее интеграции в западные структуры.

В статье проанализированы оценки российскими и западными экспертами «доктрины Путина» и «украинского кризиса» в их тесной взаимосвязи и взаимодействии. Сделана попытка классификации оценок, которые варьируются в зависимости от идеологических установок эксперта, его ангажированности/неангажированности в медийно-идеологические и информационно-психологические операции периода «новой холодной войны», мотивов его участия/неучастия в подобных операциях, которые проводятся как друзьями Украины, так и врагами.

Ключевые слова: модернизация, контрмодернизация, военная доктрина, Доктрина Путина, суверенная демократия.

Petrov Valentyn. Military and political doctrine of Vladimir Putin as a "pragmatic" attempt to restore Russia's great power: threats and challenges to Ukraine and the Western world

The latest pro-European Ukrainian's modernization Revolution on Maydan stimulated and accelerated the radical shift in the Kremlin politics, which is characterized by change, beginning from 2008 Year; the modernization trend to countermodernisation. Countering this dangerous trend including methods of armed defense is a prerequisite for the successful modernization of Ukraine and its integration into Western structures.

In the article analysed the estimation of Russian and Western experts "Putin doctrine" and "Ukrainian crisis" in their close relationship and interaction. Attempted classification of these estimates, which vary depending on the ideological affiliation of the expert, his engagement or nonengagement to the ideological, information and psychological operations period of a new "cold war", the motives of his/her involvement or non-involvement in the operations of this sort, which are currently carried out by the Western friends Ukraine or its enemies.

Keywords: modernization, countermodernisation, military doctrine, Putin's doctrine, sovereign democracy.

Сучасна трансформація геополітичної та безпекової ситуації навколо України обумовлює необхідність відпрацювання якісно нових підходів до забезпечення національної безпеки нашої держави. Стратегічне планування у сфері безпеки і оборони має ґрунтуватись на глибокому аналізі актуальних викликів та загроз, їх генези, вивчення історичних передумов до їх виникнення. У вітчизняній та західній науковій думці бракує досліджень, які б охоплювали трансформацію стратегічних підходів до політичних процесів в Російській Федерації у їх зовнішньому та внутрішньому вимірах. Зазначені підходи, у свою чергу, знаходять відображення в конкретних діях російського керівництва, що, у свою чергу, має безпосередній вплив на нашу державу.

24 вересня 2015 року Указом Президента України набула чинності нова редакція Воєнної доктрини України. У новому документі стисло окреслені виклики та ризики воєнній безпеці та сценарії їх реалізації, а також зміни воєнно-стратегічної ситуації України, які власне й обумовили прийняття нової редакції Воєнної доктрини, а саме: «Тимчасова окупація Російською Федерацією частини території України – Автономної Республіки Крим і міста Севастополя, розпалювання Росією збройного конфлікту в східних регіонах України та руйнування системи світової та регіональної безпеки і принципів міжнародного права...»¹.

Слід зауважити, що термін «доктрина» (від лат. «doctrina») має вельми протяжливі значення. У висхідному контексті цей термін означає систему догм, «ядро» певного вірування, релігії тощо (гр. «катехизис»)².

«Доктрина» у воєнно-політичному аспекті передусім означає концентровану суму поглядів на питання зовнішньої політики та політики безпеки й оборони, властиві певній історичній епосі, чітко ар-

тикульовані певними політичними діячами, які зобов'язані з певною примусовістю поділяти усі представники правлячого класу.

Приміром, в офіційному глосарії НАТО (вперше сформульований 1 березня 1973 року) дається наступне визначення «доктрини»: ««Фундаментальні принципи, які окреслюють, як мають діяти збройні сили, щоб досягати вказаних цілей. Мають авторитарний характер, але вимагають самостійного мислення в процесі їх застосування»³.

1. Новий російський цикл «вставання з колін»: ідеологічні та квазіідеологічні основи

У розпал «холодної війни» на Заході функціонували біля 13 тисяч «кремленологів» та «советологів». В процесі розпаду СРСР та вщухання холодної війни РФ почала сприйматися Заходом як другорядна держава, яка не заслуговує поглибленого вивчення та презентації в мас-медіа.

Відповідно, число фахівців з «російського питання» та «путінологів», станом на 2012 р., скоротилося до однієї тисячі (в 13 разів!), розосереджених в 637 «think tanks» в 85 країнах⁴.

Характерною особливістю сучасних «наукових досліджень» в РФ (зрештою, як і в багатьох інших країнах «пострадянського» простору) є змішування науки з пропагандою та журналістикою. Нинішня російська ідеологія у її зовнішніх вимірах суто формально нагадує «комуністичну» часів СРСР Сталіна – Хрущова – Брежнєва, оскільки тут йдеться про захист суспільства від ворогів, - як зовнішніх, так і внутрішніх.

Опонуючи водночас і «вмираючій» комуністичній ідеології і «нежиттєспроможним» ліберальним цінностям, розробники путінської ідеології акцентують на патріотизмові, державному націоналізмові і «нормальних» традиційних цінностях (російською - «духовних скрепах») «Руського міра», до яких передусім відносять соціально-політичний консерватизм й православний фундаменталізм. Чільне місце в цій ідеологічній системі посідає чотири терміни з префіксом «анти»: антидемократизм; антиглобалізм; антиамериканізм; антиєвропейськість.

Характерно, що вже наприкінці 2013 року В.Путін взяв на себе роль, хранителя цінностей православного фундаменталізму, дозволивши собі різко засуджувати країни Заходу (представників «євро-

атлантизму») за «моральнісний занепад» й фактично відтворивши пропагандистські кліше прибічників російського слов'янофільства (рос. «почвенництва») середини XIX століття, які в тому ж стилі опонували тодішнім західникам-лібералам. Західній системі ліберально-демократичних цінностей російське керівництво протиставляє «життєздатний» набір цінностей» консервативного й реакційного характеру, успадкованих з минулого⁵.

Проте, тут є й чимало моментів мімікрії під ті ж самі західні цінності: політичний і культурний плюралізм, свобода вибору замість західного універсалізму. До цього ж набору слід віднести такі поняття як державний суверенітет, національна гідність, невтручання у внутрішні справи: опора на традиційні суспільні, особисті та сімейні цінності, підтримка релігій, відкидання войовничого секуляризму.

Промовляючи 19 вересня 2013 року на засіданні «Валдайського клубу» В.Путін дистанціювався як від «фундаментального консерватизму», так і від «західного ультралібералізму», акцентувавши, що нинішня Росія є «охоронницею християнських і консервативних цінностей»⁶.

У контексті зазначеного, поряд з терміном «прогресивний консерватизм», російськими ідеологами від 2005 року активно вживається термін «суверенна демократія», під якою пропонується розуміти «керовану демократію». До відповідної термінології неодноразово зверталися в публічних виступах В. В. Путін, В.Ю. Сурков, С. Б. Іванов, Б. В. Гризлов та ін. Його обґрунтування було дано недійними експертами та науковцями: правознавцями С. А. Авакьяном, В. Д. Зорькіним, Л. С. Мамутом; політологами В.В. Івановим, Д.І. Орловим, журналістом В. Третьяковим та ін.

Водночас ідеологічний проект «путінізму» й створення відповідної істеричної атмосфери довкола нього чимало компетентних оглядачів приписують головному раднику В. Путіна з міжнародних питань В. Суркову. Так, на думку Н. Хрущової, «за Суркова інформаційна політика Кремля зосередилася на головній тезі - Захід хоче знищити Росію, а конфлікт в Україні брехливо подано як відновлення боротьби з фашизмом і захист істинно російської, антизахідної ідентичності». Щодо методології кремлівської пропаганди, то вона, на думку Н.Хрущової, вельми примітивна: «тисне на емоції, не дуже піклуючись про факти»⁷.

Західні експерти із зовнішньої політики російську неоімперську поведінку 2010-х років часто порівнюють з аналогічною поведінкою радянських вождів повоєнного періоду, яка характеризувалася також підкреслено націоналістичною риторикою, економічним балансуванням на межі війни, культом особистості, агресивними демонстраціями сили тощо. Одна з основних цілей доктрини Путіна є поділ європейців на «хороших» та «поганих», а відтак – спроба «хороших» відокремити від Сполучених Штатів як «поганих за визначенням».

Світовий розвиток, на думку нинішнього російського керівництва, на сучасному етапі характеризують посилення глобальної конкуренції, напруга у різних областях міждержавних та міжрегіональних взаємодій, суперництво проголошених цінностей і моделей розвитку, нестабільність процесів економічного та політичного розвитку на глобальному і регіональному. Усе це нібито створює для РФ можливості перерозподілу впливу на користь нових центрів економічного зростання і політичного тяжіння.

2. «Прагматична реімперіалізація» Володимира Путіна як імітація доктрин Сталіна-Хрущова-Брежньєва

9 лютого 1946 року Йосип Сталін виступив з промовою у Великому театрі Москви, у якій зробив «сенсаційні заяви». Хоча війна закінчилася, рівень військового виробництва мав бути збільшений в три рази вище у порівнянні з довоєнними роками. Сталін виправдав ці жертви конфліктогенними тенденціями у розвитку капіталізму⁸.

У відповідь на цю викличну сталінську промову тодішній американський посол у Москві Джордж Кеннан 22 лютого 1946 року надіслав відому «Довгу телеграму», у якій, як згодом порахували історики, містилося 8 тисяч слів. Слова й словосполучення «Радянський Союз», «Росія», «Москва» і «Кремль» Джордж Кеннан використовує як взаємозамінні для позначення суб'єкта, який намагається перетворити СРСР (Росію) на світову державу (наддержаву), використовуючи з цією метою передусім суперечності всередині «капіталістичної системи»⁹.

Основні положення доктрини Л.Брежньєва зародилися вже в рамках «хрущевізму» (Khrushchevism). Події в Угорщині (1956 р.), зокрема, є реалізацією «доктрини Хрущова», тоді як події в Чехо-

словаччині (1968 р.) є реалізацією «доктрини Брежнєва», хоча воєнно-політичний смисл цих подій однаковий й означає намагання захистити від посягань «імперіалістів» зону впливів СРСР в Центральній Європі.

Сутність «доктрини Брежнєва» вперше виклав 26 червня 1968 року у виступі на сесії Верховної ради СРСР радянський міністр закордонних справ А.Громико. Згодом, 3 жовтня 1968 року, А.Громико повторив основні тези цієї Доктрини у виступі на черговій Генеральній асамблеї ООН¹⁰.

Сам радянський лідер Л.Брежнєв тези своєї доктрини артикулював у промові на V з'їзді Польської об'єднаної робітничої партії 13 листопада 1968 р. відразу ж після придушення у серпні того ж року «Празької весни» радянськими та іншими «союзницькими» по Організації Варшавського Договору військами.

Доктрина Брежнєва проголошувала: «І коли внутрішні й зовнішні сили, ворожі соціалізму, спробують повернути розвиток певної соціалістичної країни у напрямі реставрації капіталістичних порядків, коли виникне загроза справі соціалізму у цій країні, загроза соціалістичній співдружності в цілому — це вже перестане бути проблемою тільки народу даної країни, але стане спільною проблемою, турботою всіх соціалістичних країн»¹¹.

Започаткований в 1975 році процес Гельсінкого «детанту» дещо послабив доктрину Брежнєва. Типовим прикладом «м'якого» радянського реагування на ідеологічне «відступництво» є польські події 1980 року.

Згодом через внутрішню слабкість СРСР режим Михайла Горбачова в 1988 році дозволив країнам соцтабору самостійно визначатися з внутрішньою й зовнішньою політикою. Офіційно перехід від доктрини Брежнєва до доктрини Горбачова відносять до моменту зустрічі М. Горбачова й президента США Дж. Буша на Мальті в грудні 1989 року. Неофіційний початок цієї Доктрини, безумовно, пов'язаний з падінням Берлінського муру¹¹.

Типовим продуктом «прагматичної реімперіалізації»¹² є доктрина Путіна. Прихід до влади в 2009 році а США команди Барака Обами, яка проголосила курс на «перезавантаження» відносин з Росією («reset»), правлячий на той час тандем Путін-Медведєв розцінив як ознаку слабкості США.

Звідси були зроблені далекосяжні висновки щодо можливості поновлення РФ заради «національних інтересів» впливів в межах колишнього СРСР. Подібне розуміння «національних інтересів» було задеклароване в трьох стратегічно-доктринальних документах періоду путінсько-медведевського тандему (на них стоїть підпис формально чинного на той період президента Дмитрія Медведєва):

- Концепція зовнішньої політики Російської Федерації від 15 липня 2008 року;
- Принципи зовнішньої й безпекової політики від серпня 2008 року
- Стратегія національної безпеки від 9 травня 2009 року ¹³.

Зовнішньополітична концепція Володимира Путіна («Доктрина Путіна») зводиться до інтенції повернути світ до двохполюсного світоустрою, який має знову надасть світосистемі керованості, втраченої нею із-за проамериканської однополюсності (Unipolarism). Саме про це Володимир Путін однозначно заявив у своєму виступі на Генеральній Асамблеї ООН восени 2015 року.

Згодом ці геостратегічні та геополітичні тези в розгорнутому вигляді були представлені з належним ілюстративним відеорядом в документальному фільмі Володимира Соловйова «Світоустрій» (рос. «Миропорядок») ¹⁴.

Отже, у випадку з доктриною Путіна не йдеться про оригінальну розробку, а радше про нове «перевидання» «доктрини Брежнєва», відомої також як «доктрина обмеженого суверенітету» ¹⁵.

Незважаючи на зміну історичних «декорацій», такий самий смисл має військово-політична агресія Росії проти України, розпочата у лютому 2014 року. Її найбільш вираженими маніфестаціями стали анексію Криму та військова інтервенція РФ на Донбасі, замаскована під «громадянську війну» українців з українцями, що цілковито відповідає концепту «війни чужими руками» (проху war).

Одна з перших спроб проаналізувати «доктрину Путіна» належить в російській політології Олексію Чадаєву. «Доктрина, на відміну від ідеології, - підкреслює автор, є завжди заручницею свого часу. Прийняття доктрини як зразка, джерела програм залежить від того, наскільки її лозунги можна реалізувати практично» ¹⁶.

За міжнародними класифікаційними рамками, Росія у її нинішньому стані є «імперією у стадії занепаду» («a superpower in decline»).

Зокрема, навряд чи Росія в її нинішньому стані може погрожувати США та іншим країнам НАТО так як дозволяв собі колишній СРСР.

Представники російської воєнно-політичної еліти, напевно, відчували певне приниження, коли американський президент Барак Обама, виступаючи восени 2014 року на Генеральній Асамблеї ООН, поставив «російську загрозу» (конкретно йшлося про агресивні дії росіян в Україні) на друге місце серед глобальних загроз і викликів після «лихоманки Ебола»¹⁷. Водночас, восени 2015 року у подібному виступі в ООН Барак Обама російську проблему поставив після іранської¹⁸.

З обранням Володимира Путіна в березні 2000 року президентом РФ російський «силовий комплекс» пов'язував надії на власне відродження, які зрештою справдилися. Військові видатки СРСР на кінець його існування складали суму, еквівалентну 300 млрд. доларів США. Натомість, під кінець 90-х ця сума складала, за даними SIPRI, 21,8 млрд. доларів¹⁹.

Станом на 2013 рік, Росія мала воєнний бюджет розміром в 88 млрд. доларів. Офіційно опублікований воєнний бюджет РФ 2015 року склав 81 млрд., що становило менше 10% від сукупного воєнного бюджету країн НАТО (\$900 млрд. на рік, з яких дві третини - \$638 млрд. припадає на долю США).

У 1990 році в воєнній економіці СРСР були задіяні 8 млн. працівників (19% від загального числа робітників, задіяних в промисловості). Серед них 1,5 млн. працювали у науково-дослідницькому секторі (рос. НИОКР; англ. R&D), що складало 80% від числа усіх науковців-дослідників та конструкторів СРСР. 12% промислової продукції в СРСР мали суто воєнне (оборонне) призначення²⁰.

Найголовнішою проблемою РФ (зрештою, як і України та решти країн «пострадянського простору») є нереформованість ЗС, їх невідповідність сучасним концепціям та доктринам збройних протистоянь. Поки США розвивали подібну доктрину модернізації збройних сил, підсилених на базі кібернетичної платформи C4ISR (абревіатура від «Command, Control, Communications, Computers, Intelligence, Surveillance and Reconnaissance»), Росія аж до 2008 року оновленням Збройних Сил не займалася.

Анахронічною була й російська оргструктура ЗС. Зокрема, для СРСР і російської армії до реформ, започаткованих у 2008 році,

характерним було існування «кадрованих» підрозділів. Обороняти країну передбачалося за допомогою масової мобілізації резервістів. У радянські часи в «загрозливий період» влада мала намір відмобілізувати з числа цивільних громадян до 8 млн.

Війна з Грузією в 2008-му продемонструвала фіктивність подібної концепції щодо сучасної РФ.

Згідно з державною програмою озброєнь РФ на 2011 - 2020 роки на переозброєння російської армії виділять 20 трлн рублів. Зміни в першу чергу мали стосуватися появи нових загроз РФ, які продемонстрували ситуація в Україні і довкола неї, а також у події на півночі Африки, в Сирії, Іраку і в Афганістові, коли в боротьбі провідних держав світу за свої інтереси типовими стали «непрямі дії», використання протестного потенціалу населення, радикальних і екстремістських організацій, приватних військових компаній; нарощується наступальний потенціал НАТО безпосередньо біля російських кордонів, активно проводяться заходи з розгортання глобальної системи ПРО. Ставиться також питання щодо посилення орбітального воєнно-космічного угруповання²¹.

3. Нова Воєнна доктрина РФ та російський експансіонізм щодо України

Нова російська Воєнна доктрина була опублікована 26 грудня 2014 року²² на відміну від попередньої редакції не містить безпосередніх вказівок на країни, які РФ вважає своїми актуальними або потенційними супротивниками, а також погроз преємптивного використання ядерної зброї.

Більше того, всупереч попереднім очікуванням на тлі агресії РФ проти України під приводом захисту власних «сфери інтересів» нова російська Доктрина навіть не вказувала, які країни, вона відносить до сфери «особливих інтересів» і які створюють для неї найбільші воєнно-політичні загрози.

Жодного разу тут не називається, зокрема, Україна, хоча в оновленій російській Доктрині фігурує поняття «сусідство» (рос. - «страны, граничащие с Российской Федерацией»). Від «сусідів» РФ очікую цілої низки викликів і загроз й передусім «зміни політичних режимів» внаслідок кольорових революцій, масованих воєнних навчань та воєнної мобілізації тощо²³.

Відповідно, у програмній статті В.В.Путіна «Бути сильними. Гарантії національної безпеки для Росії»²⁴, яка є розлогим коментарем до нової Воєнної доктрини, йдеться не стільки про «відсіч агресії», скільки про відсіч спробам організації «штучного керованого хаосу».

Застосувавши більш-менш успішно для нового «підкорення Криму» у 2014 році методи сучасної «гібридної війни» як суміші війн звичайної (конвенційної) та незвичайної (неконвенційної, іррегулярної) - передусім інформаційної (кібернетичної), лідери сучасної Росії активно повірили у власну безкарність. Характерно, що у вересні 2014 року в одному з інтерв'ю російський президент В.В.Путін нахвалювався, що його країна могла би окупувати столицю будь-якої європейської країни впродовж двох днів.

На відміну від своїх попередниць російська військова доктрина зразка 2014 року наголошує не тільки на зовнішніх, але й внутрішніх загрозах. У свою чергу, серед внутрішніх загроз особливо виокремлено загрози, які виходять із внутрішнього й зовнішнього інформаційних просторів.

Таким чином, оборонні відомства відтепер зобов'язані включатися у внутрішньополітичну боротьбу.

Щоправда, критики даної версії російської Воєнної доктрини справедливо вказують на надто абстрактний характер її формулювань. Адже аналогічні поняття в американських документах подібного рівня є набагато конкретизованішими. Коли в американській доктрині говориться, зокрема, про «концепцію миттєвого глобального удару», то водночас уточнюється, якими засобами такий удар буде наноситься, за яких умов²⁵.

Ще однією інновацією останньої версії російської Воєнної доктрини є поняття «мобілізаційної готовності країни». Для підтримки на необхідному рівні ставиться завдання щодо підвищення ефективності військово-патріотичного виховання громадян²⁶.

23 травня 2016 р. «Совет по внешней и оборонной политике (СВОП)», покликаний готувати аналітичні матеріали для вищих органів влади РФ, опублікував тези, які претендують на узагальнення досягнень російської зовнішньої політики путінського періоду 2010-х років й окреслення її перспектив на 2020-ті роки (керівник авторської групи – С.А.Караганов)²⁷. З чималою дозою цинізму

документ СВОП розписує роль РФ як «постачальника безпеки для міжнародного співтовариства», особливо для партнерів і сусідів».

Агресію РФ проти України документ СВОП описує як «братовбивчий конфлікт на Україні» (тобто як «громадянську війну»), а дії Росії як вимушену реакцію («зустрічний або попереджуючий удар») у відповідь на західну експансію на територію, життєво важливу для Росії.

В прогностично-рекомендаційній частині документу СВОП міститься наступний теза: «Україна, радше всього, продовжить деградувати. Важливо обмежити негативний і відволікаючу вплив українського чинника на російську політику. Програма-мінімум виконана - зупинити подальше розширення західних союзів на Україну, інші країни і території, життєво-важливі з точки зору безпеки Росії. Тепер доцільно, домагаючись дотримання мінських угод, на найближчі роки максимально, наскільки це можливо, абстрагуватися від України, забезпечуючи режим кордонів.

У цьому контексті привертає увагу існування пулу російських та західних аналітиків й журналістів, задіяних в організованих російськими спецслужбами «активних заходах», які перебувають якщо не повністю, то частково на утриманні кремлівського керівництва.

Отже, відбувся своєрідний функціональний обмін: російське політичне керівництво надало західним мислителям-маргіналам потужні засоби трансляції й ретрансляції у вигляді каналів зовнішнього мовлення та інформування, а вони своїм авторитетом в певних академічних та політичних колах підкріпили московську пропаганду на Заході враженнями самотності й автентичності й навіть плюралізму.

Таким чином, можна констатувати, що остання українська модернізаційна (проєвропейська) Революція на Майдані додатково простимулювала (акселерувала) радикальний кремлівський зсув: зміну в 2013 році модернізаційного тренду контрмодернізаційним. Протидія цьому небезпечному тренду (включно з методами збройної оборони) є обов'язковою передумовою успішної модернізації України та її інтеграції до західних структур. Вкрай важливою також є консолідація наявних інтелектуальних ресурсів для побудови системи стратегічних комунікацій, формування національного нарративу тощо.

1. *Воєнна доктрина України*. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/5552015-19443>. 2. *Tami Davis*. Strategy and Grand Strategy: What Students and Practitioners need to know. Strategic Studies Institute and U.S. Army War College Press. 2015. P. 4. 3. *NATO Glossary of terms and definitions*. Listing terms of military significance and their definitions for use in NATO. – ААР-6(2008). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://fas.org/irp/doddir/other/nato2008.pdf>. 4. *Think Tank Atlas | Track II Diplomacy: Russian Studies as a Factor of Soft Power*. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rethinkingrussia.ru/en/wp-content/uploads/2016/03/Think-Tank-Atlas.pdf>. 5. *Заседание международного дискуссионного клуба «Валдай»*. 19 сентября 2013 г. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kremlin.ru/events/president/news/19243> <http://poseidon01.ssrn.com/delivery.php>. 6. *Хрущева Нина*. Дирижер у культа. О ловушках Суркова для россиян // Новое время. 26 июня 2015 года. (Перевод. Copyright: Project Syndicate, 2015). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.project-syndicate.org. 7. *Сталин, Йосиф*. Речь на предвыборном собрании избирателей Сталинского избирательного округа города Москвы 9 февраля 1946 года. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.marxists.org/russkij/stalin/t16/t16_01.htm. 8. *The Charge in the Soviet Union (Kennan) to the Secretary of State*. SECRET. Moscow, February 22, 1946. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nsarchive.gwu.edu/coldwar/documents/episode-1/kennan.htm>. 9. *Romaniecki, Leon*. Sources of the Brezhnev Doctrine of limited sovereignty and intervention // 5 Isr. L. Rev. 527 (1970) – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://heinonline.org/HOL/LandingPage?handle=hein.journals/israel5&div=43&id=&page=>. 10. *Брежнев Л. И.* Ленинским курсом, т. II. М., 1970, с. 329. 11. *Падіння Берлінського муру: як це було* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dw.com/uk>. 12. *Bugajski, Janusz*. Russian pragmatic reimperialisation // Caucasian review of international affairs. Vol. 4 (1) – Winter 2010. 13. *Концепция внешней политики Российской Федерации* – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kremlin.ru/acts/news/785>. 14. *Миропорядок*. Документальный фильм Владимира Соловьева – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=ZNhYZUo42g>. 15. *Aron, Leon*. The Putin Doctrine. Russia's Quest to Rebuild the Soviet State // The Foreign Affairs. March 8, 2013. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.foreignaffairs.com/articles/russian-federation/2013-03-08/putin-doctrine>. 16. *Чадаев А.* Путин. Его идеология. М.: Европа, 2006. – 232 с. 17. *Rummer, Eugene*. Russia—A Different Kind of Threat (Россия – угроза иного порядка) // Московский центр Карнеги. July 20, 2015. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://carnegieendowment.org/2015/07/20/russia-different-kind-of-threat/ilpb>. 18. *Remarks by President Obama to the United Nations General Assembly* - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.whitehouse.gov/the-press-office/2015/09/28/remarks-president-obama-united-nations-general-assembly>. 19. *Julian Cooper* The Russian economy twenty years after the end of the socialist economic system // Journal of Eurasian Studies. Volume 4, Issue 1, January 2013, (20 Years of the Collapse of the Former Soviet

Union). (20 Years of the Collapse of the Former Soviet Union). Pages 55–64.

20. Blank, Stephen J. Imperial Ambitions // World Affairs. May/Jun2015, Vol. 178 Issue 1, p67-75. 9p.

21. Гольц, Александр. Чрезвычайная оборонная ситуация // Огонек. № 45, 12 ноября 2012, с. 14.

22. Военная доктрина Российской Федерации [Электронный ресурс]. – Режим доступа: - http://static.kremlin.ru/media/events/files/41d527556_bec8deb3530.pdf.

23. Sinovets, Polina, Renz, Bettina Russia's 2014 military doctrine and beyond, threat perceptions, capabilities and ambitions Research Paper / NATO Defense College, 117. 12 S. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.ndc.nato.int/download/downloads.php?icode=457>.

24. Путин В. В. Быть сильными. Гарантии национальной безопасности для России // Российская газета. 2012. 02 февраля. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.rg.ru/2012/02/20/putin-armiya.html>.

25. Сивков, Константин. Халтура в ответ на вызовы // Военно-промышленный курьер. 04.02.2015. № 4 (570). [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://vpk-news.ru/articles/23673>.

26. Чекинов С.Г., Богданов С.А. Прогнозирование характера и содержания войн будущего: проблемы и суждения // Военная мысль, № 10, Октябрь 2015, с. 41-49.

27. Стратегия для России: российская внешняя политика конец 2010-х — начало 2020-х годов. Тезисы рабочей группы Совета по внешней и оборонной политике. М. 2016. – 24 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://svop.ru/wp-content/uploads/2016/05/тезисы_23мая_sm.pdf.

Summary.

The latest pro-European Ukrainian's modernization Revolution on Maydan stimulated and accelerated the radical shift in the Kremlin politics, which is characterized by change, beginning from 2008 Year, the modernization trend to countermodernisation. Countering this dangerous trend including methods of armed defense is a prerequisite for the successful modernization of Ukraine and its integration into Western structures.

In the article analyzed the estimation of Russian and Western experts "Putin doctrine" and "Ukrainian crisis" in their close relationship and interaction. Attempted classification of these estimates, which vary depending on the ideological affiliation of the expert, his engagement or nonengagement to the ideological, information and psychological operations period of a new "cold war", the motives of his/her involvement or non-involvement in the operations of this sort, which are currently carried out by the Western friends Ukraine or its enemies.

The article analyses Ukraine's new approaches towards national security and defense that are accepted under the influence of current security environment, annexation of Crimea, Russia sponsored military conflict in the Eastern Ukraine. This approach is reflected in hierarchy of strategic level documents of defense planning.

Shift is security environment was also reflected in practically all spheres of Russia's life, especially in the field of policy – both foreign and domestic. It also made serious impact towards ideology, narratives and strategic communications.

Very interesting phenomenon is integration of propaganda and political science; moreover science becomes integrated into official state propaganda, current situation is very similar to cold war époque with its demand to find out external (and internal) enemies. One of outcomes of such an approach is preserving of political, social, economic models that challenge worldwide trends.

Abovementioned tendencies are not something new; they can be traced down to Russian Empire traditions. Putin's doctrine in many aspects is based on heritage of previous Grand Strategies that are linked with names of Stalin, Hrushev, Brezhnev. Unfortunately due to many objective reasons West in after Cold war period in many aspects has lost its scientific and analytical capacities that were focused on Soviet Union // Russia, domestic political processes in post-soviet countries. It resulted in certain inability to predict Russia's desire to restore its influence in foreign policy, to renovate its military power etc. This article was also an attempt to analyze new Russian strategic concept that is reflected both in their official documents, official public statements and narratives that are being dispersed through wide network of pro-Kremlin experts.

As an outcome of this research we can note that political processes in both countries Ukraine and Russia are deeply interconnected and attempts to change political sphere in any of them will make deep impact on policy of other party. This thesis should be taken into account in political (including geopolitical) forecasting.